

Straf

Spørgsmålsformulering: ”Så er der et spørgsmål om kriminaliteten. Her står 1 for, at man skal opretholde lov og orden ved at give strengere straffe end man gør i dag, og 5 står for, at man skal give mildere straffe og i stedet forsøge at forebygge kriminaliteten.”

Indledning: Generelt om debatten i forhold til spørgsmålsformuleringen

Spørgsmålet opfordrer respondenterne til at foretage en afvejning mellem to midler, straf og forebyggelse, til opnåelse af målet at ”opretholde lov og orden.” Denne afvejning kan foretages med udgangspunkt i såvel instrumentelle som normative overvejelser og skal endvidere forholdsvis til de aktuelle forhold mellem straf og forebyggelse (som respondenterne opfatter det). Det vil sige, at man f.eks. kan mene, at straf ikke hjælper, men alligevel finder det rigtigst at straffe hårdere frem for at ”lefle for forbryderne.” Det er netop karakteristisk for debatten, at synspunktet at straf ikke hjælper godt kan forenes med opfattelsen af, at man straffer f.eks. vold og voldtægt for mildt.

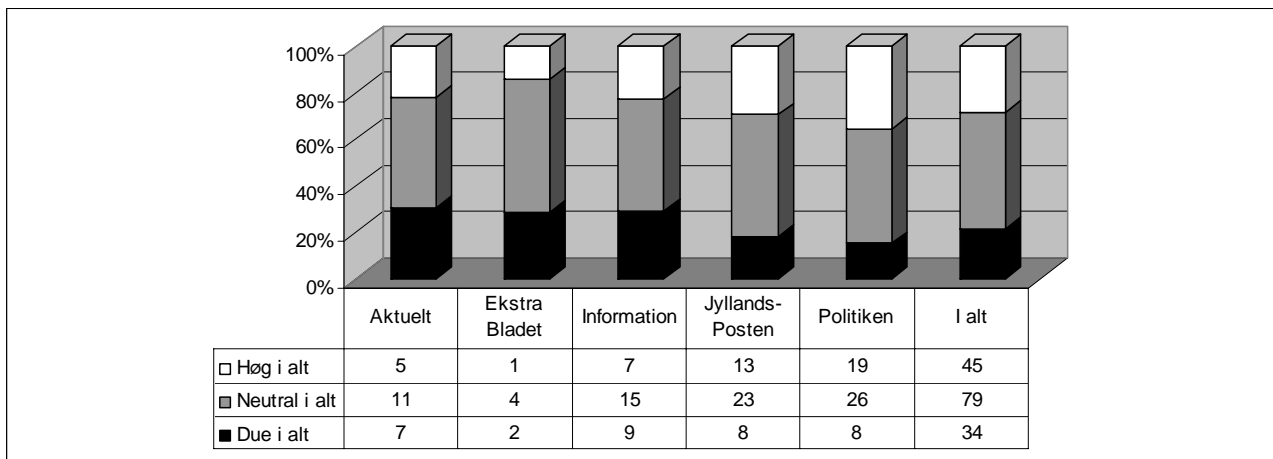
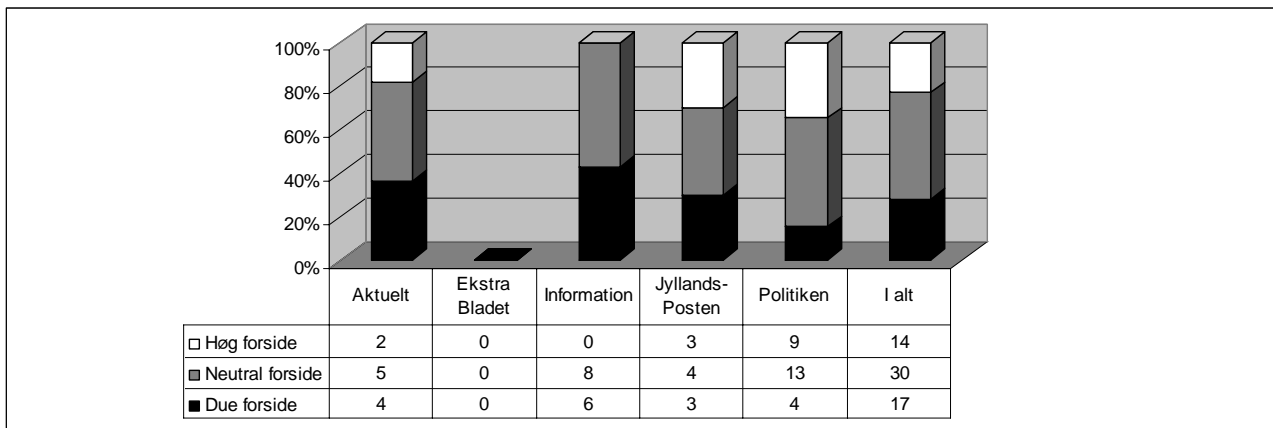
Som det er almindeligt i den daglige nyhedsstrøm, er det begrænset, hvor mange generelle overvejelser af den karakter, som spørgsmålet lægger op til, der finder vej til avisernes forreste sider. Formidlingen tager typisk udgangspunkt i konkrete begivenheder og beskæftiger sig med problemstillinger i umiddelbar tilknytning hertil. Når det handler om straf, er det ofte retssager og deres udfald, der giver anledning til debat om spørgsmålet. Dertil kommer, at dækningen typisk adresserer et aspekt ved problemstillingen, f.eks. en bestemt type forbrydelse eller en bestemt samfundsgruppe.¹

Debattens indhold i perioden

I analyseperioden var der 61 forsideartikler, der faldt inden for søgekriterierne og relaterede sig til spørgsmålet om straf vs. forebyggelse. Heraf var 26 i Politiken, 11 i Aktuelt, 10 i Jyllands-Posten og 14 i Information. Artiklerne kan groft opdeles efter deres retspolitiske hældning i retning af ”due”- eller ”høge”-standpunkter, hvor høgeartiklerne defineres som artikler, der lægger op til hårdere straffe, større politiindsats og lignende, mens dueartiklerne fokuserer på forebyggelse, resocialisering m.v. En gennemgang af artiklerne viser, at mens Informations dækning domineres af ”due”-standpunkter, har Politiken og i mindre grad Jyllands-Posten en overvægt af ”høge”-artikler som illustreret i figur 1:

¹ Den anvendte søgning i PolInfo-basen er baseret på ord, der begynder med ”straf.” Dette indebærer sandsynligvis en mindre bias i form af udelukkelse af artikler om forebyggelse, der kunne være relevante for respondenterens stillingtagen til spørgsmålet, men hvor ordet ”straf” ikke indgår.

Figur 1: Fordeling af artikler om straf efter retspolitisk hældning*

*Øverst er kun medtaget forsidesider, nederst også side 2 og sektionssider.

Der er generelt en lille overvægt til ”høje”-siden, som primært skyldes begivenhederne mod slutningen af analyseperioden, som behandles nærmere nedenfor.

Artiklerne kan inddeles i forskellige temaer. Tilbagevendende temaer er f.eks. diskussion af og erfaringer med alternativer til normal straf og udviklingen i retspraksis på forskellige områder. Dertil kommer temaer, som er koncentreret over kortere perioder. Det gælder først og fremmest debatterne om udvisning af kriminelle indvandrere (efteråret 1999), om straffen for voldtægt (sommer og efterår 2000 + sommer 2001) og terrorpakken (efteråret 2001). Disse spørgsmål er knyttet til konkrete begivenheder – henholdsvis Pia Kjærsgaards forslag om at udvise hele familier, en enkelt sag om en gruppe unge andengenerationsindvandreres voldtægt af en pige i Århus samt terrorangrebet den 11. september 2001 og de internationale retspolitiske initiativer efterfølgende.

Her følger en kort præsentation af de almindeligste temaer:

Alternativer til straf: Disse artikler handler om forskellige terapiformer, samfundstjeneste m.v., som erstatter almindelig fængselsstraf. Det er typisk enten succeshistorier, beretninger om nye tiltag eller kritik af manglende anvendelse af f.eks. samfundstjeneste.

Børneporno: Typisk om konkrete sager eller generelle tiltag til bekæmpelse af børnepornoen.

International prostitution: Om håndteringen af problemet med international menneskehandel med henblik på prostitution – bl.a. EUs rolle.

Retspraksis: Om udviklingen i retspraksis på forskellige områder og i relation til forskellige andre forhold/tiltag – bl.a. regeringens voldspakke. I det hele taget er specielt retspraksis på voldsområdet i fokus.

Udvisning: Dette tema optræder primært i efteråret 1999, hvor debatten indledes med Pia Kjærsgaards forslag om at udvise hele familier. De fleste af artiklerne er reaktioner imod dette forslag.

Børn og unge: Et tilbagevendende spørgsmål er ungdomskriminaliteten, og hvordan man kommer den til livs. Dette tema rammer problemstillingen i spørgsmålsformuleringen meget præcist, idet spørgsmålet er, om det er afskrækkelse eller mere pædagogiske tiltag, der virker (og er rimelige) over for denne gruppe. Karakteristisk er både forebyggelses- og strafsynspunktet repræsenteret i avisdækningen.

Voldtægt: Sommeren og efteråret 2000 præges af dette tema med bl.a. fire forsidehistorier. Kravet om hårdere straffe lyder hyppigt i kølvandet på dommene over gerningsmændene i en gruppevoldtægtssag fra Århus, som bl.a. en række politikere kritiserer som værende for milde i forhold til forbrydelsens grovhed. Temaet vender tilbage med fornyet styrke i sommeren 2001 (3 forsider), hvor et bredt folketingsflertal er enige om at hæve straffene. Der er dog divergerende opfattelser af, hvordan det skal effektueres, idet de eksisterende strafferammer ikke udnyttes fuldt ud.

Debatten: Behandling af den retspolitiske debat og de motiver, som de forskellige aktører har. Både balancerede analyser og angreb på den ene part.

Terrorpakke: Efter terrorangrebet 11. september 2001 lancerer regeringen en omfattende terrorpakke, der skal forbedre mulighederne for at pågribe og straffe terrorister. Pakken, der overtages af den borgerlige regering, beskyldes af bl.a. juridiske eksperter, politikere og avisredaktører for at gå for vidt i forhold til grundlæggende demokratiske rettigheder og retssikkerhed. Fire forsider.

Tabel 1: Artikler fordelt på emner, placering og hældning (due/høg)

	Alternativer til straf	Børne-porno	Debatten	International prostitution	Rets-praksis ²	Udvisning	Børn og unge	Voldtægt	Terror-pakke ³
Forside	5 (4/0)	3 (0/1)	1 (0/0)		7 (0/0)	2 (2/0)	6 (2/4)	7 (1/4)	4 (3/0)
Side 2	3 (3/0)	4 (0/1)	6 (2/1)	9 (0/6)	7 (0/2)	2 (1/1)	4 (2/1)	13 (0/10)	5 (4/0)
Sektionsforside				1 (0/1)		1 (1/0)			

Tabel 1 er en oversigt over artiklerne på de mest fremtrædende placeringer i aviserne i analyseperioden fordelt på de mest almindelige emner. I parenteserne er angivet fordelingen mellem artikler, der præges af ”due”- henholdsvis ”høge”-standpunkter. Det er bemærkelsesværdigt, at der

² Beskrivelse af f.eks. en tendens til hårdere domme for visse forbrydelser kan ikke tolkes entydigt til et due- eller højestandpunkt

³ I modsætning til de øvrige emner drejer debatten sig her om et forslag – ikke om status quo. Man skal således være opmærksom på, at ”due”-hældningen i debatten udmærket kan dække over en ”høge”-position i forhold til det gældende.

inden for de forskellige områder i de fleste tilfælde er en markant skæv fordeling. Den samlet set balancerede nyhedsstrøm er altså et produkt af variationen i emner, der knytter an til den overordnede problemstilling, hvor behandlingen af hvert af de enkelte emner fremstår forholdsvis ensidig.

I forhold til opinionspåvirkningen er det endvidere en væsentlig pointe, at i perioderne med forholdsvis intens dækning af f.eks. ”høge”-emnet voldtægt synes der ikke at ske en påvirkning af f.eks. fremstillingen af ”due”-emnet alternativer til straf.

Mediebilledet i relation til spørgsmålet om forebyggelse kontra straf forekommer altså stabilt, omend sammensat i perioden. En konkret udmøntning heraf er, at der især på debatsiderne ofte argumenteres for et misforhold mellem straffniveaue for økonomisk kriminalitet illustreret ved dommene over Kurt Thorsen og Rasmus Trads på den ene side – og på den anden side straffen for voldtægt illustreret ved dommene over gerningsmændene til gruppevoldtægten i Århus. Når voldtægtssagen stjæler overskrifter, aktiveres ønsket om hårdere straffe for denne type forbrydelser, men tilsyneladende påvirker det ikke i nævneværdig grad dækningen af de øvrige spørgsmål med relation til den generelle stillingtagen til forholdet mellem forebyggelse og straf, som spørgsmålet lægger op til. Strafniveaue anskues derimod i vid udstrækning relativt i forhold til andre former for kriminalitet.

Det skal dog bemærkes, at der i juli-august 2001 er en periode, der domineres af krav om hårdere straffe for voldtægt, hvilket efterfølges af terrorangrebet den 11. september og debatten om terrorpakken. Det er ikke usandsynligt, at denne række af begivenheder kunne forårsage en bevægelse i den generelle afvejning i retning af hårdere straffe. Til gengæld er foråret 2002 meget tyndt besat, hvad angår artikler om straf, og det er muligt at gennemførte stramninger i terrorpakken og annoncerede stramninger på voldtægtsområdet (vedtaget 31. maj 2002) kunne medføre en bevægelse bort fra ønsket om højere straffe, dels fordi behovet opfattes som imødekommet, dels fordi fokuseringen på argumenter for hårdere straffe forsvinder, jf. Zallers (pp. 80 ff, p. 119) beskrivelse af ”salience effects,” der producerer ”mood changes” uden, at der sker en forandring i de grundlæggende holdninger.

Konklusion

Der kan i hovedparten af perioden ikke spores væsentlige skift i den holdning til spørgsmålet, der kommer til udtryk i mediedækningen, selv om der er variationer i intensiteten af dækningen af forskellige underspørgsmål, hvor mediestrømmen peger i den ene eller den anden retning. I sommeren og efteråret 2001 giver voldtægts- og terrordebatternes dominans imidlertid grundlag for en forventning om en vis bevægelse i retning af hårdere straffe – og evt. en modbevægelse efterfølgende (foråret 2002) i forbindelse med, at den intensive dækning af ”høge”-emner tager af, og politikerne tager initiativer på de pågældende områder.